

Einstapevoll

UTVALSA GRUNNFJELL

Steinen i murane og belletaka på EINSTAPEVOLL er over fire hundre millionar år gammal. Då Noreg og Grønland kolliderte i silurtida, vart grunnfjellet vals ut langt nede i jordskorpa. Resultatet var gneisar som mange stader spaltar seg i fine belleflak.

På vegen frå Førde mot tunnelmunningen til trekantsambandet ser vi gneisar, granittar og pegmatittar, slik dei har vore i rundt ein milliard år. Tek vi turen vidare mot Valevåg og Tittelsnes, blir fjellet straks mykje meir skifrig og lagdelt. Her, langs Bømlafjorden, vart dei opphavlege bergartane mykje seinare i jordas historie pressa og dregne ut til tynne lag, eller brotne opp i tusenvis av fragment, slik at dei ikkje er til å kjenna att.

Resultatet er kjent som bandgneis og augegneis. Bandgneisen er ei veksling mellom mørkare og lysare lag av ulikt opphav, medan augegneisen inneheld augeforma feltspatfragment i centimeterstorleik. Fragmenta var ein gong store feltspatkrystallar i pegmatittgangar, men vart rivne i småbitar under utvalsinga av grunnfjellet for over 400 millionar år sidan.

Desse endringane gjekk føre seg då fjellet var eit godt stykke nede i jordskorpa og oppvarma til rundt 400 °C. Ved slike temperaturar motset feltspat seg slik utvalsing i

Heller frå steinbrotet på Einstapevoll blir brukte både til murar og tak.
 (Svein Nord)

større grad enn dei andre minerala, som lettare lèt seg dra ut, nett som modellervoks.

Årsaka til denne omdanninga av grunnfjellet var rørsler i jordskorpa både under den kaledonske fjellkjededanninga (T32) og utviklinga av Hardangerfjordskjersona i devontida (®475). Resultatet er gneisar som dei vi finn i skiferbrotet på Einstapevoll og fleire andre brot i Tittelsnesområdet

Svein Nord

Haakon Fossen

(KVH s.175). Hellene har mange felles trekk med skiferen frå Solesnes i Jondal (®495).

Det hadde vore endå betre grunnlag for skiferbrot i Sveio om gneisane ikkje hadde falda seg på slutten av omdanningshistoria. Skiferbrytarane må halda seg vekke frå desse faldesonene for å få rett og fin Stein.

Svein Nord

Haakon Fossen

Frå pegmatitt til augegneis

Pegmatittgang nær Valestrand (øvst til venstre). Slike pegmatittgangar vart danna ved sakte utfelling av kystellar frå steinsmelte. Dei består mest av raudleg feltspat, kvarts og store, glinsande flak av glimmer (kråkesolv) (detaljbiletet i midten til venstre). I det utvalsa grunnfjellet langs sørsida av Bømlafjorden (kartet), som ved Kjekse (oppe til høgre), finn ein restar av pegmatittgangar i augegneisen. Feltspatkrystallane er mest motstandsdyktige mot nedbryting, og kan kjennast att som rosa, augeforma korn på storleik med eit krone-stykke (nede til høgre). I same området kan ein finna mykje yngre fjell i ei smal sone, ein basaltgang av same slag som på Tysnes (®292).

